

**Ďakujeme všetkým, ktorí akýmkoľvek spôsobom
prispeli k úspešnému priebehu odborného
vzdelávacieho podujatia
Motivačné aktivity s detským čitateľom 3**

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

ISBN 978-80-89161-30-0

Motivačné aktivity s detským čitateľom

Motivačné aktivity s detským čitateľom v roku 2013 Knižnica pre mládež mesta Košice organizovala už po tretíkrát. Stretnutia pracovníkov knižníc, ktorí majú na starosti detských čitateľov, sú dôležité nielen pre získavanie nových poznatkov, ale najmä pre výmenu skúseností. Deti a mládež sú predsa všade rovnakí. Preto sme tento tretí ročník venovali viac ako tie predchádzajúce najmä podujatiam na podporu čítania v knižniciach. Jednotlivé podujatia nám predstavili kolegyně priamo s deťmi. Využili sme tak priestor, aby z tohto odborného seminára mali niečo aj naši čitatelia. Potešili nás ich spontánne reakcie. Napríklad pri kolegyniach z Českej republiky nás deti presvedčili o tom, že ešte stále našťastie nemáme jazykový problém a výborné knihovnicke podujatie vieme oceniť. Verím, že aj tento zborník zo seminára nám všetkým, ktorí pracujeme s našimi malými čitateľmi pomôže a motivuje pri našej ďalšej práci. Práca s detským čitateľom nie je ľahká a pri súčasnej konkurencii iných médií ani jednoduchá. Spoločné stretnutie aj s českými a poľskými kolegami, nás ale utvrdzuje v presvedčení, že iba neľahké cesty vedú k naplneniu dobrých cieľov.

Prajem všetkým, aby na ceste za svojimi čitateľmi našli najmä veľa radosti a uspokojenia zo svojej práce.

Iveta Hurná

Knižnica pre mládež mesta Košice

Medzinárodný odborný seminár

MOTIVAČNÉ AKTIVITY S DETSKÝM ČITATEĽOM 3 **20. - 21. novembra 2013**

PROGRAM ODBORNÉHO SEMINÁRA

20.11.2013

- Knižné hádanky (knihy, ktoré by ste nezobrali do rúk) - podujatie s deťmi pre 7. - 8. ročník
Mgr. Tibor Hujdič – Detské kníhkupectvo pána Mrkvu
- Arnold Lobel: Kvak a Čľup sú kamaráti - podujatie s deťmi pre 1. - 2. ročník
Mgr. Viera Némethová - Miestna knižnica Petržalka
- Roald Dahl: Žirafa, Pelly a ja - podujatie s deťmi pre 2. - 3. ročník
PhDr. Ľudmila Hrdináková – Univerzita Komenského v Bratislave
- Metódy práce s "novým" detským čitateľom
PhDr. Ľudmila Hrdináková - Univerzita Komenského v Bratislave
- Ako zorganizovať kampaň čítania týždňerov
Ewa Pietraszek, Mestská verejná knižnica Wroclaw (Poľsko)

21.11.2013

- Václav Čtvrtek: Kolotoč v Afrike - podujatie s deťmi pre 3. ročník
Lenka Macháčková, Mestská knižnica Nová Paka (Česko)
- Ray Bradbury: Buráčení hromu - podujatie s deťmi pre 7. ročník
Jitka Jílková, Mestská knižnica Most (Česko)
- Ľudmila Podjavorinská: Čin – Čin - podujatie s deťmi pre 8. ročník
Mgr. Elena Gašparovičová, Knižnica P. O. Hviezdoslava v Prešove

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Návod na realizáciu knižných hádaniek

Tibor Hujdič

Prvotný nápad na túto techniku vytvorila Dáša Kráčalová, vychovávateľka CZŠ Narnia Bratislava. Rozvedenie techniky Tibor Hujdič.

Cieľ: Predstaviť deťom kvalitné knihy pre deti a mládež. Inšpirovať k ich prečítaniu. Zamyslieť sa nad tým či podľa „obalu“ vieme odhadnúť kvalitu knihy.

Cieľová skupina: Podľa potreby žiaci 3.-4. triedy, alebo 5.-6. triedy, alebo 7.-8. triedy. Maximálny počet účastníkov 25.

Potreby: 10 kníh, ktoré sú v knižnici dostupné. Papiere A5 a pero pre každú skupinku. Drobné odmeny pre účastníkov.

Dĺžka aktivity: cca. 45 min.

Príprava: Pripravíme si výber 10 kvalitných kníh pre danú vekovú skupinu, s ktorou budeme pracovať. Všetkých 10 kníh, ktoré ideme predstaviť, musíme mať prečítané. Mali by to byť knihy, ktoré pravdepodobne nepoznajú – nie knihy, ktoré sú pre deti známe „hity“. Prihliadame na to, aby medzi knihami boli zvlášť knihy príťažlivé pre chlapcov aj pre dievčatá. Zo štyroch (piatich) kníh, ktoré predstavíme podrobnejšie, si nájdeme jednu pasáž (jedno až dvojstranovú), ktorá je vhodná na hlasné prečítanie. Ukážka by mala byť zábavná, alebo strašidelná, alebo tajomná, alebo emocionálne vybičovaná, skrátka ukážka by mala plne zaujať počúvajúceho. Vybraté strany (dvojstrany) oxeroxujeme. V prípade, že v texte sa nachádza slovo podľa ktorého by sa kniha dala identifikovať – slovo vyškrtneme. (príklad v knihe Kam zmizla Aljaška som v ukážke mal slová: “povedala Aljaška“, slovo Aljaška som vyškrtol a nečítal). Pred

príchodom žiakov si pripravíme miesto – vytvoríme kruh, v ktorom je toľko stoličiek, koľko bude účastníkov plus jednu pre vedúceho aktivity. Do stredu kruhu na zem rozložíme 10 nachystaných kníh.

Postup:

1. Privítame žiakov. Ak nás nepoznajú krátko (podľa možnosti aj vtipne) sa osobne predstavíme.
2. Povieme im, že dnes sa budeme zaoberať intuíciou, schopnosťou „vytušiť“ veci, ktoré nemôžeme „vedieť“, schopnosťou odhadu. Skúsime si komu to ide lepšie. Opýtame sa: Myslí si niekto z Vás, že je šikovný v odhadovaní? Že vie čo sa stane, že uhádne akí sú iní ľudia a pod.? Keď sa niekto prihlási, spýtame sa ho: Chceš si to skúsiť? Ak súhlasí dáme mu otázku napr. „Pozorne sa na mňa pozri a skús uhádnuť: Čo radšej pijem – kávu alebo čaj?“ Za odpoveď ho pochválime a povieme celej skupine, že pre nich máme taký „minitestik“ s 10 otázkami na ktorom si môžu skúsiť či sú šikovní v odhadovaní.
3. Deti sa rozdelia do 4 až 5 členných skupiniek. Každé skupinke dáme papier a pero. „Postupne Vám prečítam 10 otázok – za každú správnu odpoveď dostane skupinka 1 bod. Ak neuhádnete – nula bodov.“ Postupne čítame otázky z nášho 10 bodového „testu“. Deťom dáme na úvahu asi 20 až 30 sec. Môžeme aj nahlas pripomínať čas po 5 sec. - čiže máte „20 sec., 15 sec, 10 sec, 5, 3, 2, 1 – hotovo“. Otázky:
 - a. Napište farbu, ktorú podľa vás napíšu aj ostatné skupinky. Bod získajú tie skupiny, ktorých farba

- bude zapísaná najčastejšie. Ostatné skupiny nezískajú žiaden bod.
- b. Napíšte názov hudobnej skupiny, speváka, alebo speváčky, ktorú podľa vás napíšu aj ostatné skupinky. (Bod získajú tie skupiny, ktorých kapela/spevák bude zapísaný najčastejšie. Ostatné skupiny nezískajú žiaden bod.)
 - c. Napíšte značku auta, ktorú podľa vás napíšu aj ostatné skupinky.
 - d. Prejdeme ku knihám. Teraz Vám prečítam ukážku z jednej z kníh, ktoré tu máme rozložené. Vašou úlohou je uhádnuť z ktorej knihy je ukážka. Knihu nesmiete brať do ruky – iba si pozrieť obal. Prečítame nahlas ukážku. Skupinky dostanú 20 až 30 sec. na zapísanie odpovede. Môžeme aj nahlas odpočítavať po 5 sec.
 - e. Ukážka z druhej knihy.
 - f. Ukážka z tretej knihy.
 - g. Ukážka zo štvrtej knihy.
 - h. Teraz zmeníme tému. Pozorne sa pozrite na mňa. Podľa Vás mám 1, 2 alebo 3 deti?
 - i. Mój obľúbený predmet na základnej škole bol: matematika, slovenčina, dejepis?
 - j. Mój obľúbený šport: bicyklovanie, hokej, plávanie? Pozn. tieto osobné otázky môžete nahradiť vlastnými, ktoré Vám viac vyhovujú.
4. Vyhodnocovanie „minitestu“ „Akú farbu podľa vás napísali ostatné skupiny?“ Skupiny nahlas čítajú farbu. Ak napr. tri z piatich skupín napísali modrá – každá z nich má jeden bod, ostatné nula bodov. Ak každá skupina napísala inú farbu a nenašli sa dve rovnaké – všetky skupiny majú po nula bodov. Bodové zisky jednotlivých skupín si zapisujeme mi na svoj papier. Následne sa detí môžeme spýtať prečo hádali práve tieto farby.
5. Rovnako vyhodnotíme hudobnú skupinu a značku auta.
6. Prejdeme ku knihám. Krátko zopakujeme čo sme čítali v prvej ukážke. Skupinky povedia knihu ktorú odhadujú. Následne povieme, že sa jedná o knihu v ktorej sa deje...a krátko prerozprávame náznak deja. Dáme si pozor aby sme neprezradili priveľa a nepokazili tak budúcemu čitateľovi zážitok. Každopádne náznak deja by mal

navnadiť na čítanie knihy. Keď dopovieme „náznak deja“ povieme: „a ukážka bola z knihy“ – a povieme jej názov. Následne si zapíšeme bodové zisky. Deti sa spýtame a krátko s nimi podiskutujeme nad otázkou: „Podľa čoho ste uhádli knihu? Prečo ste hádali práve túto?“

7. Rovnako vyhodnotíme druhú, tretiu a štvrtú knihu.
8. Spýtame sa detí, či by chceli vedieť ešte o niektorej knihe z ktorej sme nečítali o čom je. Ak áno – povieme im o takej knihe/knihách krátky náznak deja.
9. Prejdeme otázky na svoju osobu (koľko mám detí, obľúbený predmet, obľúbený šport) – mimochodom dobrá príležitosť na odľahčenie a humor z našej strany :) – je milé ak deti z našich komentárov cítia, že sa dobre bavíme – tiež sa môžeme spýtať podľa čoho hádali práve tak ako hádali.
10. „Takže teraz už vieme, ktorej zo skupiniek sa darilo najlepšie hádať.“ Inak – dá sa podľa obálky zistiť o čom sa píše v knihe? Alebo či je kniha dobrá na čítanie alebo naopak bude nudná – o ničom? Ako sa najľahšie dostať k dobrej knihe?
11. Prečítame hodnotenie skupín. Začneme poslednými – posledná bola skupina „D“ poprosím potlesk. Tretia skončila skupina „A“, atď. až po najúspešnejšiu skupinu. Deťom z tejto skupiny dáme nachystaný drobný darček.
12. „Ešte ma zaujíma, či niekto z vás dostal chuť prečítať si niektorú z kníh ktoré som vám predstavil...“ Dostal niekto chuť? Na ktorú? Pripomenieme deťom, že všetky tieto knihy sú v knižnici a môžu si ich požičať.
13. Poďakujeme sa za pozornosť a spoluprácu, pochválime ich za ich odhad, pozveme ich znova do knižnice, zaželáme im dobrý deň a skvelé knižky.

Arnold Lobel: Kvak a Čľup sú kamaráti

Viera Némethová

Scenár k podujatiu

Podujatie Kvak a Čľup sú kamaráti je určené pre:

- deti materských škôl
- deti základných škôl prvého stupňa /prvý, druhý ročník/

Pomôcky:

stôl, sporák /vyrobený z kartónu/, tácka, keksíky, krabica, špagát, nožnice, plavky, rebrík /nie je podmienkou/

Odporúčaná doba podujatia: 30 minút

Podujatie prebieha čítaním príbehu a zároveň jeho hraním, pričom do deja zapájame aj deti formou otázok, hádaniek a po prvom príbehu deti naučíme pesničku Ja som žabka, ty si žabka, pri ktorej si aj zatancujeme.

1. Príprava scény.
2. Privítanie sa s deťmi.
3. Vysvetlenie rozdielu medzi knižnicou a kníhkupectvom.
4. Predstavenie postáv Kvaka a Čľupa.
5. Prvý príbeh – Plávanie.

Príbeh, ktorý prebieha formou dialógu sa číta z knihy a zároveň sa aj hrá. Knihovnička Kvak drží knihu v ruke. V tomto príbehu sa Čľup – knihovník musí schovať "akože" za kamene,

pretože sa potrebuje prezliecť do plaviek a veľmi sa hanbí. Moment prekvapenia a zároveň detského smiechu nastáva, keď ho deti naozaj zbadajú v plavkách. Na brehu rieky, kde Kvak a Čľup plávajú celé dopoludnie je aj niekoľko zvierat, ktoré chcú Čľupa vidieť v plavkách.

Úlohou detí je uhádnuť podľa indícií knihovníkov o aké zvieratko ide.

Postupne dočítame a dohráme príbeh a na konci príbehu vysvetlíme deťom čo je to škodoradosť.

6. Zapojenie detí do tanca formou pesničky Ja som žabka, ty si žabka, pričom postupne zrýchľujeme tempo.

7. Druhý príbeh – Koláčiky.

Tento príbeh prebieha takou istou formou ako Plávanie. Koláčiky /keksíky/ necháme vopred schované v sporáku.

Knihovník Čľup napečie výborné koláčiky, vyberie ich zo sporáka, ochutná a prichádza ku knihovníčke Kvakovi, ktorý ich takisto ochutná. Tak im chutia, že z koláčikov postupne ubúda. Postupne ich, podľa príbehu schováme najskôr do krabice, potom previažeme špagátom, krabicu položíme na vyvýšené miesto ale aj tak postupne vyjedáme keksíky.

V tomto príbehu vysvetlíme deťom čo je to pevná vôľa.

8. Rozdanie koláčikov (keksíkov) deťom.

9. Poďakovanie a rozlúčenie sa s deťmi.

Žirafa, Pelly a ja

Ľudmila Hrdináková

Scenár podujatia pre detských čitateľov

Cieľová skupina: detskí čitatelia 6-10 rokov

Ciele:

precizovanie témy výnimočnosť, zvláštnosť a rozvoj čitateľských schopností; maximálne využitie textu v rozvoji čitateľských kompetencií; rozvoj fantázie, formovanie senzitivity pre rozlišovanie literárnej a skutočnej reality, formovanie schopností predvídania, usudzovania a odvodzovania na základe informácií, ilustrácií, osobných skúseností a textu; formovanie schopností rekonštrukcie príbehu, motivácia k čítaniu a návštevám v knižnici, vytváranie čitateľského zážitku.

Výber literatúry:

Dahl, Roald. Žirafa, Pelly a ja. Nitra : Enigma, 2005. ISBN 80-89132-17-0.

Metódy:

Úvodná motivácia:

- metóda otázok a odpovedí;
- metóda brainstormingu, pri ktorej deti zhrňajú dokopy informácie a skúseností, ktoré o téme majú.

Čítanie a rozprávanie príbehu:

- metóda riadeného čítania, predvídanie, identifikovanie a odvodzovanie informácií na základe ilustrácií, prípadne selektovaných textov, metóda zhrňujúceho prerozprávania;
- verbálna navigácia a modelovanie spôsobu, akým majú detskí čitatelia pristupovať k čítaniu ilustrácií a príbehu;
- práca s ilustráciami a motivácia;

- samotné riadené čítanie (hlasné predčítanie); metóda otázok a odpovedí.

Aktivity po čítaní:

- Aktivita 1: Zvláštne tvory – prispieva k nadobúdaniu vedomostí.

- Aktivita 2: Uhádni podivuhodné zviera – podporuje emóciu nevyhnutnú pre formovanie potreby čítať – „hlad po informáciách“, buduje vnútornú motiváciu k práci s informáciami/textom, umožňuje získavať vedomosti o zvieratách, a tým formuje vzťah k riši zvierat.

- Aktivita 3: Galéria – Senzi-ZOO: – výrazne podporuje kreativitu, výtvarnú senzitivitu a motiváciu.

Záverečná rekapitulácia upevňuje a fixuje nadobudnuté informácie a poznatky, prispieva k schopnosti ich triedenia, zameriava čitateľov na nosnú myšlienku.

Metodická poznámka:

Pri čítaní príbehu sú nevyhnutné ilustrácie z knihy – mnohé časti čítania literárneho príbehu sú nahradené komentovaním, predvidaním alebo diskusiou na základe ilustrácií z knihy (ideálne je prezentovať knihu a ukazovať ilustrácie v knihe a zároveň projektovať ich scany na väčšiu plochu).

Strany knihy sú nečíslované, preto nasledujúci scenár udáva poradie strany vlastného textu (prvá strana textu v knihe = s. 1 v scenári).

Celé podujatie v plnom rozsahu trvá 2 vyučovacie hodiny.

Scenár možno využiť s jednou ľubovoľnou aktivitou alternatívne, s vybranými aktivitami, prípadne na pokračovanie pri viacerých podujatiach s tou istou skupinou (podľa časovej dotácie a veku detí), so skupinou starších čitateľov sa dá realizovať celý.

V prípade realizácie riadeného čítania je nevyhnutné vyznačiť si do textu miesta prerušenia čítania, selekciu textov, prípadne naznačiť otázku. Ak realizujú čítanie dve knihovníčky, jedna číta a druhá sleduje text, prerušuje ho (napr. zvončekom) a kladie otázky.

Pomôcky:

- hárok papiera na záznam diskusie na úvod a na a záverečné hodnotenie hlavných hrdinov príbehu a záverečný plagát;

- hárok papiera (tabuľa) na Vennov diagram;

- list vojvodu Hampshire – vytlačený list v nezvyčajnej forme, napr. zrolovaný / zložený s pečaťou alebo v obálke s erbovým znakom;
- výtvarné pomôcky na realizáciu galérie (ZOO) výnimočných zvierat (bytostí) v aktivite 3 – papiere, farby, farbičky a pastelky, farebné papiere;
- obrázky a texty k aktivite 2: z prílohy.

Priebeh podujatia

1. Úvodná motivácia:

V rámci úvodnej motivácie a naladenia na príbeh knihovníčka kladie deťom otázky typu:

• Čo je podľa vás zaujímavé? Môžu byť zaujímavé alebo výnimočné i zvieratá? Čím? Môžu byť zaujímaví / výnimoční i ľudia? Čím? Čo je výnimočné na vás? / Ste výnimoční vy / čím?

Knihovníčka stimuluje hodnotiace a kreatívne schopnosti detí. Sleduje odpovede, zaujímavé vybrané odpovede zaznamená veľký hárok papiera (na tabuľu).

Pred čítaním slovné zhrnie diskusiu a brainstorming podľa záznamu odpovedí.

2. Čítanie a rozprávanie príbehu

□ Čudný dom

Knihovníčka uvedie príbeh o výnimočnom chlapcovi a jeho výnimočných kamarátoch, následne číta, s.1

Knihovníčka: „Neďaleko miesta...“

Čo sa asi stalo s týmto domom? ... Čo v ňom asi teraz je?

Na základe ilustrácií z knihy (obrázky domu s. 0, 2, 3) deti identifikujú rozdielnosti premeny domu,

odvodzujú dôvody premeny domu a možné udalosti.

Knihovníčka môže navigovať – v dome bola rekonštrukcia / prestavba, zmenili sa okná dvere... Ako? Prečo asi? Čo v tom dome je? ...

□ Firma BČO

Knihovníčka číta selektovanú časť textu o premene domu, s. 2-3.

Čítanie: ...odrazu vyletela z jedného okna na druhom poschodí...

Knihovníčka: Pozrite sa ešte raz na obrázok a skúste povedať, kto v dome asi teraz býva.

Kto môže byť firma BČO? (stimuluje k predvídaníu)

Ilustrácia z knihy (s.3) – potvrdí / spresní odpovede. V dome bývajú opica, žirafa a pelikán.

Knihovníčka: Billymu boli tie tvory hneď sympatické, lebo zistil, že sú veľmi zaujímavé. Čím?

Knihovníčka stimuluje k úvahám, čím by mohli byť bytosti v dome zaujímavé / výnimočné. Deti odpovedajú spočiatku bez nápovedy, fantazirujú. Neskôr im knihovníčka ukáže ilustrácie zvierat a slovné s deťmi dotvorí východiskovú situáciu príbehu: opica má obe ruky žonglovacie, pelikán má sťahovaciu vrchnú časť zobáka, žirafa má vyťahovací krk (ilustrácie zo strany 4=pelikán, zo strany 15 = žirafa, 9 = opica).

Čítanie: Knihovníčka môže prečítať selektovanú časť o vysúvacom zobáku Pellyho, s. 8

Knihovníčka: (stimuluje k predvídaníu)

Ako budú tieto výnimočné tvory organizovať čistenie okien?

(Aké budú rozdelené úlohy?)

Deti odpovedajú, odvodzujú odpovede na základe obrázkov, skúšajú predvídať...

□ Zlá situácia:

Knihovníčka číta text o tiesnivej situácii firmy BČO, ktorú spôsobuje hlad

Čítanie: s. 8 hore

Knihovníčka: Myslíte si, že sa podarilo našej nezvyčajnej firme zohnať nejakú prácu?

(U koho? / Kde?) (stimuluje k predvídaníu)

Deti sa snažia predvídať.

□ Pozvanie vojvodu z Hampshire

Knihovníčka číta selektovaný text

Čítanie: s.9, selektovaná časť textu o príchode posla v Rolls-Royce – ilustrácie s. 9

Knihovníčka: Kto to asi je? (Všimnite si, že drží niečo v ruke, čo to asi je?)

Na základe ilustrácie odvodzujú odpovede, odpoveď sa doplní / spresní nasledujúcim čítaním.

Čítanie: list vojvodu z Hampshire

List môže byť pripravený na osobitnom papieri, v nezvyčajnej forme, zrolovaný / zložený s pečatou alebo v obálke s erbovým znakom. Ak je medzi deťmi zručný čitateľ, prečíta list, inak ho prečíta knihovníčka.

Knihovníčka: Prijala firma ponuku? Išli hneď do paláca?

Čo si myslíte, aký môže byť dom vojvodu? Čo všetko v ňom je? Aký je veľký? (naviguje na predvídanie a vizualizáciu)

Deti odpovedajú. Knihovníčka ukáže ilustráciu paláca Hampshire (ilustrácia str. 10-11). Deti dopĺňajú svoje postrehy.

□ Čerešne a vojvoda

Čítanie: selektovaný text, niekto kričí, chce čerešne s. 11-12

Z textu sa prečíta iba o tom, ako sa vojvoda rozčuľoval, deti sa snažia predvídať, kto to je.

Knihovníčka: (naviguje na predvídanie a riešenie problému)

Čo vymyslel Billy a jeho kamaráti, aby čerešne z najvrchnejších konárov dostali?

Čítanie: selektovaný text o: oberaní čerešní a zoznámení sa s vojvodom (s. 12), o prijatí do práce a prvom umývaní okien (s. 14-15).

□ Zlodej

Čítanie: selektovaný text o prvom čistení okien, čítanie je prerušené v situácii, keď firma v práci ustrnula (s. 16-17)

Knihovníčka: Čo myslíte, čo uvideli opica, žirafa a Pelly v izbách paláca? (zlodej)

Deti sa snažia odhadovať, kto / čo je v paláci.

Ak deti neuhádnu, knihovníčka prečíta selektovaný text o zlodejovi.

Knihovníčka: Čo sa asi teraz stane? Chytia ho? Ako?

Deti predvídajú, či a ako chytia zlodeja (ilustr. s. 17). Knihovníčka môže ukázať obrázok a deti môžu predvídať.

Čítanie: text o chytení zlodēja 17-19 (ilustrácia s. 17)

□ Pani vojvodkyňa

Čítanie: text o hystérii pani vojvodkyne s.19-20

Pri tejto časti je vhodné (funkčné) projektovať obrázok celej spievajúcej skupiny (aj s textom piesne) na str. 20, knihovníčka stimuluje deti, aby spievali (deklamovali) text spoločne, a to čo najhlasnejšie.

□ Kobra v rukách polície

Čítanie: text o chytení zlodēja s.21,

□ Deravý zobák

Knihovníčka: Pellymu ostala v zobáku diera. Viete, ako ju opravili?

Deti sa môžu pokúsiť hádať.

Čítanie: selektovaný text s. 22, zalepenie Pellyho zobáka

□ Odmena

Knihovníčka: Diamanty mali hodnotu miliónov, a preto sa Vojvoda sa našim kamarátom odvdáčil. Ako?

Deti sa môžu pokúsiť hádať alebo odvodiť informácie z predchádzajúceho deja.

Čítanie: selektovaný text a odmene a chutnej hostine, s. 22-23.

Knihovníčka: Vojvoda sa chcel odvdáčiť aj malému Billymu. Čo si želal za odmenu malý Billy?

Deti sa snažia odvodiť odpoveď, knihovníčka ich naviguje k úvodu príbehu a k tomu, ako Billy hodnotil nezvyčajný dom...

Čítanie:

Prečíta sa časť, ktorá hovorí o kúpe domu a jeho premene na cukrovinkový dom / obchod (s. 26-27)

Knihovníčka: zakončenie príbehu.

Možné sú dva spôsoby:

a) len odkomentuje záver

b) ak sú deti sústredené, číta dokonca knihy (na konci je pekná imaginatívna a fantazijná časť o sladkostiach, deti to majú rady)

3. Aktivity po čítaní

Aktivita 1: Zaujímavé tvory

Deti hodnotia žirafu, pelikána a opicu. Čo majú spoločné? Čím sú zvláštne? Čím sú výnimočné?

Možno využiť Vennov diagram: do diagramu sa zaznamenajú reálne vlastnosti, mimo diagramu možno zaznamenať fantastické vlastnosti daných zvierat (pozri Prílohu 1).

Na dopĺňanie informácií využívame encyklopédiu.

Aktivita 2: Uhádni podivuhodné zviera

Vyhľadáme texty (informácie) a obrázky k zaujímavým bytostiam a zvieratám na zemi: Rypoš lysý, Chrestivec pretiahnutý, Morské prasiatko, Blobfish, Krtko hviezdonosý, Aje aje – Ksukol a pod.

Vyberieme vhodný počet zvierat (obrázky + texty), obrázky i texty vytlačíme. Pripravíme si mená zvierat na ceduľky dostatočnej veľkosti, aby sa dali priložiť (pripevniť, prilepiť) k obrázku. Obrázky rozložíme (na stôl, na dlážku, na tabuľu) tak, aby ich deti stále videli.

Deti budú musieť:

- uhádnuť, ktoré podivuhodné zvieratá naozaj / reálne na zemi žijú;
- na základe prečítaných textov priradiť k obrázkom zvierat ich mená.

Obrázky zvierat aj ceduľky s menami možno využiť pri tvorbe plagátu.

Aktivita 3: Galéria – Senzi-ZOO: naše výnimočné zvieratá / bytosti

Úlohou každého z detí bude porozmýšľať nad zvieratami, ktoré poznajú.

1. Každé dieťa sa pokúsi vybrať si niektoré zviera, ktoré je mu sympatické a má zaujímavú schopnosť, vlastnosť alebo znak (možno využiť aj encyklopédiu).

2. Ako by sa dala vlastnosť alebo schopnosť vylepšiť, umocniť, maximalizovať, modernizovať a zaujímavovo využiť?

Napr.:

- krava s nedojiteľným (s nevydojiteľným) vemenom – mohla by predstavovať veľkú bio-mliekárňu;
- slon s vysúvateľným maxi-chobotom – dočiahol by chobotom tam, kde je prebytok vody, pozalieval by kraje, kde sú

suchá; mohol by vyťahovať veci z hlbokých jám a priepastí, mohol by byť záchranárom;

Výnimočné zvieratá sa deti budú snažiť nakresliť (výtvarne stvárniť). Zo všetkých výtvarných prác možno vytvoríť galériu obrázkov senzačných a výnimočných zvierat (senzi-ZOO).

Výtvarné kreácie možno realizovať na jeden hárok (využiť sa môže hárok so záznamom diskusie z úvodu) – vytvorí sa tým plagát, na ktorý sa pridajú obrázky z predchádzajúcej aktivity.

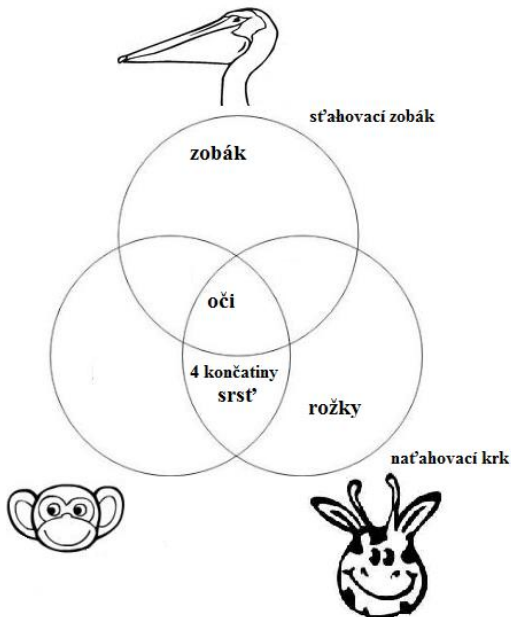
Deti môžu pridávať aj rozprávkové zázračné zvieratá (bytosti), ktoré poznajú z rozprávok a príbehov.

Na plagát sa dotvorí názov a dátum podujatia (môže sa urobiť spoločná fotografia pri plagáte).

Záverečná rekapitulácia: (slovne prebehne záverečná rekapitulácia)

Čo je výnimočné? čím môžu byť výnimoční ľudia, čím sú výnimoční prítomní čitatelia....?

Príloha 1: Ukážka Vennovho diagramu s triedením informácií o zvláštnych bytostiach.

Metódy práce s "novým" detským čitateľom Ľudmila Hrdináková

Prelom v čitateľstve? – Noví „bibliofóbovia“.

V úvahách o súčasnej kultúre razantne silnejú hlasy o slabnutí dominancie slova a rastúcom vplyve vizuality a audiovizuality (Hopfingerová 2005 cit. podľa Foret 2008, s. 77). Reflexie smerujú až k myšlienke nástupu éry obrazu, potlačujúcej novovekú kultúru knihy (tzv. Gutenbergovu galaxiu) (Reifová et al. 2004). Rolu televízie, filmu a videa v súčasnej spoločnosti netreba zvlášť argumentovať (Foret 2008), signifikantné však je, že tieto vytvárajú výrazne konkurenčné formy kultúrneho využitia mladej generácie s prudko narastajúcou tendenciou úplného vytesňovania čítania.

Situácia v čitateľskej kultúre detí sa vskutku radikálne zmenila – proces rozvoja súčasného mladého človeka je podmienený rastúcim vplyvom neknižných médií, narastajúce miesto v živote dieťaťa majú práve nové médiá (hlavne audiovizuálne), a to až tak, že odborníci označujú súčasnú generáciu ako Generáciu M, Generáciu M2, Dot-Nets, TV-babies, T-tiens, screen-agers. Tieto „menovky“ sú možno logické, možno i trochu prekvapujúce, oveľa závažnejšie však je, že nová generácia býva označovaná aj ako generácia „nových bibliofóbov“ hlásajúcich „a-gramotnosť“ (rozhodnutie nečítať napriek schopnosti čítať) ako právoplatné, legitímne a demokratické správanie svojich rovesníkov (Bauerlein 2007, s. 42).

Klesajúca frekvencia čítania a čitateľských aktivít logicky implikuje klesajúcu úroveň čitateľskej gramotnosti a príbuzných (respektíve nadväzujúcich) kompetencií (zreteľne to prezentujú výsledky monitorov PIRLS, PISA). Jednoducho povedané: kto nečíta, u toho čitateľské schopnosti stagnujú a / alebo degradujú. Nové (hlavne audiovizuálne) médiá ovplyvňujú, respektíve vyčerpávajú voľný čas, vytesňujú a často substituujú čítanie a aktivity nápomocné rozvoju čitateľskej gramotnosti, čím sa pochopiteľne narúša kontinuálna prax čítania nevyhnutná pre zabezpečenie rozvoja plynulosti (fluencie) čítania (Gadbery 1980).

Nové médiá nie sú len fascinujúce a favorizované mladými recipientmi – ponúkajú informácie v názornej, flexibilnej, atraktívnej, pochopiteľnej a rýchlo uchopiteľnej forme. Logicky by sa teda ponúkajú otázky: Prečo vlastne podporovať čitateľskú kultúru a gramotnosť? Prečo nástožiť na nemodernej a technologicky prekonanej stratégii získavania informácií a komunikácie obsahov?

Walter J. Ong v publikácii *Orality and Literacy* (Ong 2005) to sumarizuje celkom zreteľne: zavedenie písma v spoločnosti znamená viac než len ďalšie dostupné nástroje – znamená zásadnú reštrukturalizáciu myslenia a mentálnych štruktúr. Mnohé špecifické a vysoko-organizované aspekty myslenia sa objavili vďaka zdrojom, ktoré umožnila práve a jedine technológia písania a čítania: spolu s písaním sa objavila schopnosť študovania a schopnosť abstraktného, súvislého, triediaceho a výkladového skúmania javov, schopnosť analytického myslenia, schopnosť historického a perspektívneho myslenia, ako i retrospektívneho hodnotenia i perspektívneho plánovania (Ong 2005). Porovnávajúce štúdie PISA jednoznačne potvrdzujú priamu spojitosť čitateľskej gramotnosti a štúdia, prírodovedných a matematických spôsobilostí či schopností riešenia problémov.

Vilém Flusser (2002) vo svojom náhľade na históriu komunikácie však hrozivo hodnotí, že súčasné komunikačné štruktúry vznikajúce vďaka nás sa začínajú výrazne podobať štruktúram pred vynájdением kníhtlače (teda v stredoveku) a aktuálne smerovanie komunikácie považuje za návrat k pôvodnej situácii analfabetizmu (Flusser 2002, s. 39). V kontexte predchádzajúcich úvah o efektoch čítania a gramotnosti je úlohou všetkých zainteresovaných strán postaviť sa za zachovanie a rozvoj čitateľskej kultúry. A úloha knižníc je v tomto hnutí viac než zreteľná. Knižnice sú svojou podstatou

najreprezentatívnejším a najvypovedajúcejším znakom čitateľsky kultúrnej a gramotnej krajiny.

Motivácia – hybný mechanizmus čítania

Jednou z tém, frekventovane diskutovaných v pedagogických i knihovníckych kruhoch, ktorých naliehavosť sa v mediálne presaturovanej ére stupňuje, je téma hybných mechanizmov čítania a motivácie k čítaniu. Výskumy totiž opakovane potvrdzujú, že čitateľská motivácia je kľúčovým faktorom čítania (Gambrell, Marinak 2009).

Ak analyzujeme štrukturálny model čitateľskej gramotnosti (ktorý kopiruje všeobecný model štruktúry osobnosti človeka), zistíme, že osobnosť čitateľa tvoria nielen jeho čitateľské schopnosti a vedomosti. Úloha čitateľských vedomostí je nesporná. Zjavné je i to, že čitateľské schopnosti a zručnosti napomáhajú riešeniu rozličných školských a pracovných úloh či výskumných a vedeckých problémov. V poslednom čase sa však do popredia dostávajú i ďalšie vektory čitateľskej gramotnosti a kultúry, ktoré podmieňujú formovanie predchádzajúcich zložiek. Postoje – k literatúre, k čítaniu, ku knihám (a pod.) – výrazným spôsobom ovplyvňujú, či človek čítať bude alebo nie. V tomto zmysle sú postoje regulujúcim prvkom čitateľského správania. Od postojov sa odvíjajú čitateľské návyky, preferencie, ale hlavne motivácie (generované na základe Sakálová, Matthaoidesová 1999, Hrdináková 2011). Ale i naopak, od motivácie závisí, ako bude človek konať, aký bude mať postoj k jednotlivým činnostiam i to, koľko úsilia vynaloží na dosiahnutie určitého výsledku (Homola 1977, s. 10). Motivácia sa viaže k ďalším čitateľským aspektom, ako: potreba, snaha, záujem, pud, túžba, city a emócie (Boroš 2001). Motiváciou čítania sa stimulujú čitateľské potreby, rozvíjajú sa preferencie a záujmy, čím sa vytvárajú individuálne predpoklady čítania a základy pre formovanie čitateľských návykov, ktoré recipročne rozvíjajú a podmieňujú základnú schopnosť – čítať a porozumieť (Šušol, Hrdináková, Rankov 2005, s. 130). Pozitívnym účinkom správnej a vhodne volenej motivácie môže byť: a) zvýšenie záujmu o čítanie, b) zvýšenie čitateľskej intenzity, c) zlepšenie sa v čitateľskej aktivite (generované na základe Boroš 2001).

Svojskou formou čitateľských motívov sú čitateľské záujmy, ktoré sú determinované dlhodobým, opakovaným a

aktívnym kontaktom s literatúrou. Pri zámernom formovaní čitateľskej gramotnosti je nutné si uvedomiť, že čitateľské záujmy a preferencie sú do veľkej miery ovplyvniteľné individuálnymi skúsenosťami, z ktorých sú odvodené: a) systém apetencií a / alebo averzií voči čítaniu, b) dôsledky správania (čítanie alebo nečítanie), c) napodobňovanie čitateľských vzorov (Hrdinákova 2011).

Viliam Obert (1986) akcentuje, že čitateľský záujem dieťaťa vyrastá práve a jedine z jeho subjektívnych motivácií. Tieto sú však jednoznačne určené: a) celkovým stupňom rozvoja psychiky dieťaťa, b) jeho životnou skúsenosťou, c) včlenením do spoločnosti, d) v neposlednom rade aj jeho čitateľskou skúsenosťou (Obert 1986). Tu vyvstáva dôležitá a nezastupiteľná úloha dospelých – prispievať k dobrým skúsenostiam, respektíve bohatej pozitívnej skúsenostnej základni, na ktorej môže vyrastať dobrý vzťah detského čitateľa ku knihe a z ktorého môže prameniť jeho subjektívna vnútorná motivácia čítať. Tým sa vonkajšie motivačné snahy môžu premeniť na vnútornú motiváciu – vnútorné naladenie, nastavenie, chuť a potrebu čítať.

Vo všeobecnosti možno sumarizovať 4 základné typy vnútornej motivácie, ktoré sú podmienené štyrmi základnými vnútornými subjektívnymi dôvodmi, prečo človek číta:

1. čítanie ako zábava – je nadmieru aktívnym a „iniciatívnym“ impulzom (čitateľ vyhľadáva zábavu a rozptýlenie, nachádza ich v literatúre);

2. čítanie ako poučenie – možno taktiež považovať za aktívny impulz (čitateľ vyhľadáva poučenie, informácie: buď konkrétne – hľadá určitú tému, má presný zámer, alebo nekonkrétne – náhodný výber beletrie a odbornej literatúry, čítanie noviniek, náhodné retrospektívne čítanie podľa autora, tematiky a pod.);

3. čítanie ako únik od spoločenských a osobných problémov – ide o relatívne pasívny impulz (čitateľ vyplňa voľný čas);

4. filozofické a estetické dôvody – sú aktívnym impulzom (čitateľ sa chce vysporiadať sám so sebou, chce mať estetický zážitok z literatúry) (Obert 1986, 31 s.).

Z uvedených typov vnútornej motivácie možno v prípade detských recipientov vyzdvihnúť hlavne prvé dva typy (a to nielen v prípade nečítajúcich, ale i čítajúcich detí), ktoré sú z viacerých dôvodov vhodné na budovanie pozitívnej čitateľskej skúsenostnej základne.

V kontexte nových médií je žiaduca podpora voľnočasového čítania pre radosť, potešenie a zábavu, a to prinajmenšom z dvoch zásadných dôvodov. Nové médiá majú nepochybne výrazný zábavný potenciál – kognitívne náročnejšie a nie tak atraktívne čítanie sa v ich konkurencii výrazne posúva do úzadia. Paradoxom je, že práve voľnočasové čítanie pre radosť a potešenie patrí medzi hlavné stratégie nadobúdania čitateľských schopností vyššej úrovne. Ak dieťa zanietene „hltá“ obľúbenú knihu, logicky číta s maximálnym sústredením a pozornosťou, s vysokou mierou úsilia, s hlbokým ponorom do čítaného, s adekvátnou anticipáciou a vizualizáciou prečítaného. Číta dlho a číta často. Niet ideálnejšieho tréningu na zdokonaľovanie „čitateľského majstrovstva“ a rozumových schopností.

Prirodzenou vlastnosťou dieťaťa je zvedavosť, chuť objavovať. Preto by rozhodne malo poznať, že nielen nové médiá, ale i kniha je tým úžasným prostriedkom, ktorý pomáha objavovať, odhaľovať, bádať, odpovedať na mnohé otázky.

Čitateľský „hľad“ a „aha“ afekt

V záujme maximalizácie motivačného efektu (mechanizmu) je nevyhnutné v rámci prípravy motivačnej aktivity akceptovať dva zásadné aspekty: psychologický a vecný aspekt (Obert 1998).

Hlavným zámerom psychologickej prípravy je vytvoriť u dieťaťa také psychologické predpoklady, ktoré by mu umožnili recipovať (prijať) text, interagovať a komunikovať s ním. Ide v prvom rade o vytvorenie istej nálady, pohody, nadšeného očakávania, „čitateľského hladu“, prípadne pracovnej zameranosti na literárny text.

Vecná príprava zahŕňa zabezpečenie vecných predpokladov, nástrojov, pomôcok a informácií, ktoré súvisia s čítaním, s ujasnením si témy a niektorých faktografických údajov i s kladením otázok, ktoré podporujú nadšené očakávanie, recepciu a prvotné pochopenie textu.

Psychologická a vecná príprava spolu úzko súvisia, sú neoddeliteľné a ich dôsledná aplikácia umožňuje vytvoriť už zmieňovaný „čitateľský hlad“ a nadšenie, nadviazať na poznanie detských čitateľov a nadstavovať / rozvíjať ho čítaním.

Zmieňovaná stratégia psychologickej a vecnej prípravy môže efektívne stavať na:

- metóde motivačných otázok, intenzifikujúcej čitateľské nadšenie, očakávanie, čitateľskú anticipáciu a excitáciu pri strete s tajomným, neznámym, vzrušujúcim;

- následnom „aha“ efekte, keď sa odhalením / objavením v rámci procesov čítania dosahuje pozitívne emocionálne naladenie a čitateľské uspokojenie.

„Aha“ efekt je vo svojej podstate sprevádzaný efektom vyplavovania endorfínov produkovaných ľudským mozgom pri procesoch samostatného (vzrušujúceho) objavovania a odhaľovania niečoho tajomného / neznámeho (Topolinski, Reber 2010). V modernej edukácii a čitateľskej príprave má využívanie „aha“ efektu v moderných stratégiách už svoje nezastupiteľné miesto.

„Čítanie podľa Matúša“

V rámci motivácie čitateľského správania možno zaradiť medzi účinné motivačné mechanizmy, ktorými možno umocňovať motivačné efekty:

1. hodnotenie;
2. úspech, výkon;
3. konkurenčnosť, prestíž;
4. personálnu saturáciu;
5. dôveru, presvedčenie;
6. externé očakávania (Moira Bent 2008).

Ak budeme analyzovať uvedené motivačné prvky, bez sporu v nich môžeme nachádzať skutočné hybné mechanizmy detského čítateľstva či nečítateľstva. Pozitívne hodnotenie čitateľských schopností a čitateľského správania v rámci práce s detským čitateľom nielenže pozitívne nalaďuje malých recipientov, ale i výrazne stimuluje k ďalšej práci. Výrazným hybným mechanizmom čítania je čitateľský úspech a dobrý čitateľský výkon. Naopak, zlý čitateľský výkon a neúspech odrádzajú dieťa od čítania.

V odborných kruhoch je vzhľadom na motiváciu detského čítateľstva popisovaný jav, označovaný ako „Matúšov efekt“ (Stanowich 1986). Metafora je brilantne odvodená od Evanjelia Sv. Matúša 13, 12: „...kto má, tomu bude dané a bude mať nadbytok; tomu však, kto nemá, bude odňaté aj to, čo má...“ – čiže bohatí sa stávajú ešte bohatšími a chudobnejší chudobnejšími. V čítateľstve to platí maximálne. Prvé čitateľské skúsenosti a úspechy nadchýňajú – malý čitateľ zvláda techniku

čítania veľkých, potrebuje to demonštrovať a pochvala ho nabáda k ďalším čitateľským aktivitám. Naopak, čitateľské zlyhania a zlé skúsenosti vedú k frustrácii, následnému vyhýbaniu sa čítaniu a nedostatku praxe, potrebnej na zlepšenie čitateľských výkonov, kedy sa zažína cyklická gradácia cyklu zlyhávania a stagnácie či zhoršovania čitateľských schopností (pozri obrázok 1). A logický kruh sa uzatvára: kto dobre číta, má možnosť ziskávať informácie najrozličnejšieho charakteru a duševne a vedomostne bohatne. Kto čítať nevie, je chudobnejší nielen o čítanie ako také, ale i o všetky poznatky, vedomosti, skúsenosti a emócie, ktoré by mohol čítaním nadobúdať.

Motivačné aktivity v knižnici môžu dieťaťu sprostredkovať pozitívne zážitky a dobrodružstvo, oslobodiť ho od strnulého spájania čítania len so školou a učením, motivovať ho a usmerniť jeho čitateľské naladenie a smerovanie, prípadne i vzbudiť „hľad po príbehu“ (a možno i potrebu čítať).

Za zmienku stoja i ďalšie silné motivačné mechanizmy. Tie však fungujú len za výraznej podpory zo strany dospelých. Vedomie, že čítanie a čitateľské schopnosti zvyšujú konkurencieschopnosť človeka, podmieňujú vzdelanie, výber povolania a kariérny rast, nemá u nás taký význam, západné krajiny ho však zreteľne využívajú v podpore čítania a mediálnych kampaniach (stačí sa pozrieť na texty kampane Celé česko čte dětem).

Motivačný mechanizmus čítania personálna saturácia súvisí nielen s potrebou získať informácie, prípadne vedomosti, ale i s potrebou emocionálneho zážitku a s potrebou parasociálnej interakcie s literárnymi postavami, ktorá odjakživa ľudí fascinovala. K personálnej saturácii možno nepochybne pričleniť i uspokojovanie potreby presahu za vlastnú existenciu, potreby kráčať za vlastný život, vlastné zážitky (Tolkien 2013). Ako hovorí Tolkien, „...je fascinujúce existovať uprostred vlastného obrazu – uprostred svojho, vlastnou myslou vytvoreného sveta...“ (Tolkien 2013). Pozorovať to možno najmä u najmladších čitateľov, ktorí sa nechávajú literatúrou fascinovane unášať.

Výrazným ovplyvňujúcim činiteľom v rozvoji detského čitateľstva je dôvera v čitateľskú kultúru a literatúru, v silu kníh a literárnych príbehov, vo význam čítania ako kultúrnej i poznávacej aktivity, v čitateľa ako kultúrne vyspelého jedinca.

V neposlednom rade sa treba zmieniť i o súvisiacom aspekte externých očakávaní – kultúrna verejnosť by mala

vytvárať kultúrnu klímu a tzv. sociálny rozmer čítania, ktorý jednoznačne prezentuje všeobecnú kultúrnu požiadavku a očakávanie, že čítať sa má.

Čo hovoria zahraničné výskumy o čitateľskej motivácii?

Účinná a efektívna podpora čitateľskej motivácie si logicky vyžaduje reflexiu výskumov zameraných na čitateľskú motiváciu (Gambrell, Marinak 2009).

Albert Bandura (1989) hovorí, že čitateľská motivácia (alebo jej nedostatok) je výsledkom individuálnej účinnosti a efektívnosti čítania vo vzťahu k úlohe, ktorá stojí pred čitateľom. Účinnosť / efektívnosť pritom definuje ako vieru / presvedčenie, ktoré núti človeka k voľbe (činnosti, aktivity), ale i k vynaloženiu úsilia, k zotrvaníu v aktivite a vytrvalosti, a to aj napriek prípadným ťažkostiam (Bandura 1989).

Výskumy identifikovali celý rad faktorov dôležitých pre čitateľskú motiváciu: medzi tie najsilnejšie patria :

- sebaaponímanie, koncept seba (vnímanie seba) ako čitateľa;

- vnímanie hodnoty čítania,
- voľba čítania,
- čas strávený rozhovormi o knihách ,
- typy textov, ktoré sú k dispozícii (prístupné);
- využívanie stimulov (Gambrell, Marinak 2009).

Sebaaponímanie a vnímanie seba ako čitateľa potvrdzujú početné výskumy ako skutočne najkritickejší ovplyvňujúci faktor vzťahujúci sa na čítanie, ktorý je rozhodujúci pre rozvoj čitateľa a následne i čitateľské výkony (Gambrell, Palmer, Coddling, Mazzoni 1996). Výskumy ďalej potvrdzujú, že chlapci sú z hľadiska hodnotenia svojich schopností čítania rovnako sebavedomí ako dievčatá, zároveň však hodnotia čítanie oveľa horšie (prisudzujú mu oveľa menší význam) než dievčatá (Mohr 2006).

Za jeden z najsilnejších zdrojov tejto sebadôvery (účinnosti, presvedčenia), ktorý rozhodne prináša pozitívne skúsenosti, považuje Bandura podporu v kolektíve a jeho synergiu (Bandura 1989). Práve knižnica má potenciál byť tým prostredím, kde sa môžu v dostatočnej miere prejavíť „dospelácke“ čitateľské vzory a kde sa zároveň dá maximálne a naplno využiť synergický efekt čitateľského kolektívu – kolektívneho myslenia a čítania pri dobrom príbehu a v dobrom, emocionálne vhodne naladenom prostredí.

Voľba je extenzívne uznávanou metódou zvyšovania motivácie. Aj minimálna možnosť voľby v rámci zadania, úlohy či podujatia vedie malého čitateľa k pocitu dôležitosti, k zvýšenému záujmu a intenzívnejšej angažovanosti v rámci čítania (Cordova, Lepper 1996; Iyengar, Lepper 1999). Intenzívne sa to prejavuje aj pri čítaní – výber a rozhodovanie o „svojich“ textoch (teda textoch, ktoré čitateľa zaujímajú) vedie pochopiteľne k zvýšenej pravdepodobnosti kognitívnej, rozumovej i emocionálnej zapojenosti do čítania, zvyšuje úsilie a odhodlanie čítať (Guthrie, Wigfield 2000).

Čítanie nahlas a diskusie o prečítanom sú mimoriadne efektívnymi spôsobmi motivácie čítania, ktoré dvíhajú čitateľské sebavedomie a presvedčenie mladých čitateľov.

- Čítanie nahlas umožňuje i modelovať stratégie čítania a žiaduce čitateľské správanie. Knihovník a / alebo učiteľ čítajúci nahlas môže navyše podporovať hlbšie porozumenie a správnu interpretáciu textu a stimulovať u malých recipientov mentálnu aktivitu, ktorú musia využívať pri samostatnom čítaní (Marinak, Gambrell 2009).

- Malé skupinové diskusie stimulujú u malých recipientov aktívne učenie: pri participácii na skupinových diskusiách, majú viac príležitostí hovoriť, komunikovať, vymieňať si názory a diskutovať rôzne uhly pohľadu (Gambrell 1996).

Mnoho škôl, učiteľov a organizátorov podujatí využíva vo svojich čitateľských programoch odmeny (Fawson, Fawson 1994). Využívanie odmien v čitateľských aktivitách je v poslednom období veľmi diskutovanou témou, lebo odmeny sa môžu v konečnom dôsledku prejavíť veľmi kontraproduktívne: čitateľ bude chcieť spolupracovať len za odmenu. Na druhej strane niektoré štúdie naznačujú, že starostlivo vybrané odmeny môžu podporovať motiváciu čítania a nemusia ju narúšať (Marinak, Gambrell 2008; Gambrell 1996). Hypotéza približujúcej odmeny (Gambrell 1996), naznačuje, že malí čitatelia, ktorí boli obdarovaní za odmenu knižným darom, sú viac motivovaní k následnej ponuke čítania, k následným čitateľským aktivitám a pod., ako sa študenti odmenení známkou či inou odmenou.

Poskytovanie vyvážených knižných fondov pre všetky ročníky a kategórie čitateľov je životne dôležité pre čitateľský záujem a následné zapojenie detí. Výskumy potvrdzujú, že deti v predškolskom veku dávajú prednosť informačným textom (Pappas 1993), žiaci prvého ročníka preferujú často populárno-

náučné knihy a texty (Mohr 2006) a chlapci a dievčatá tretej triedy hodnotia čítanie novín a časopisov rovnako ako knihy (Marinak, Gambrell 2007). Zbierka zaujímavých titulov, dôsledná akceptácia čitateľských preferencií, reflektovanie záľub malých čitateľov môže nielen podporiť motiváciu čítať, ale i výrazne zvýšiť záujem o knižnicu. Tvorba gramotnostne a literárne bohatého a motivujúceho prostredia môže byť účinná, a to nielen vo vzťahu k pozitívnym skúsenostiam s čítaním, čitateľskými aktivitami a knižničnými podujatiami.

Záver

V súčasnosti sa intenzívne diskutuje o slabnúcej sile knihy, o strate statusu čítania ako jednej zo základných foriem komunikácie obsahov. Pritom literatúra je nielen nástrojom estetizácie, vedomostného rozvoja recipienta (osobitne to platí pre detských recipientov) a možnosťou trávenia voľného času. Recepčia literárneho textu je jedným zo základných faktorov rozvoja vnútornej projekcie čítaného (počutého) a obrazotvornosti, čo ústí do aktívneho spôsobu recepcie obsahu (na rozdiel od mnohých moderných komunikátov, ktoré sú oveľa pasívnejšie). Interakcia s literárnou podobou obsahu má existenčnú funkciu v rozvoji kognitívnych i nonkognitívnych schopností človeka, čo ostro kontrastuje so súčasným statusom knihy. Klesajúca úroveň čitateľských a literárno-kultúrnych či socio-kultúrnych kompetencií človeka v súčasnej dobe tomu zreteľne nasvedčuje.

Od vynálezu knižnice a plošného rozšírenia gramotnosti akceleruje produkcia a šírenie informácií, ktorá sa markantne zväčšuje s rozvojom nových médií a technológií (Sak 2007, s. 27). Technologickým vývojom človek spočiatku nahrádzal mechanické a rutinné činnosti, neskôr, z množoval schopnosti svojich zmyslov (zrak, sluch) a zručností (pohyb). Tvorbou nových médií a komputizáciou rozvíja (ale v mnohých prípadoch i nahrádza) aktivity, ktoré u človeka zabezpečuje mozog (Sak 2007, s. 27). V zásade však ide o to, či je príspevok nových médií progresívny, ak bude nahrádzať ľudské rozumové a kognitívne činnosti.

V tomto kontexte je nevyhnutné zameriavať sa na preferencie detských recipientov vo vzťahu k médiám a motivovať k intenzívnejšej interakcii s knihou a literárnym textom. Knižnica má v rámci svojho pôsobenia niekoľko zásadných predností: má potrebnú zbierku kníh a iných využiteľných informačných

zdrojov, nenesie na sebe ťarchu školských povinností, známok a úloh, je priestorom, ktorého doménou sú (môžu byť) zaujímavé čitateľské aktivity a podujatia. Knižnica si v tomto ohľade môže/dokáže na takého činnosti vyčleniť aspoň minimálne zdroje (ktoré sú niekedy obmedzené len na chuť, vôľu a úsilie knihovníkov). V neposlednom rade má knižnica často zdatný personál, ktorý chce prekročiť pracovný priestor ukladania a katalogizácie fondov.

Ak sa v súčasnosti hovorí, že knihy nie sú pre „nových“ recipientov atraktívne, mala by si dospelá verejnosť položiť otázku: „Prečo by mali byť, ak im ich nikto neponúkne?“ Vychádzajúc jednoduchého a odjakživa fungujúceho sociálno-psychologického mechanizmu kopírovania správania a módy, musíme konštatovať, že vzory pre kopírovanie čitateľského správania, čitateľskú módu, renomé čítania môžeme (musíme?) spoluvytvárať i my – všetci dospelí.

Literatúra

- BAUERLIEN, M., 2007. Najhlúpejšia generácia : ako digitálna éra ohlupuje mladých Američanov a ohrozuje našu budúcnosť. Bratislava : Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov. ISBN 978-80-8061-431-7.
- BANDURA, A., 1989. Social cognitive theory. In: R. Vasta. Annals of child development [online]. Vol. 6. Six theories of child development, pp. 1-60. Greenwich, CT : JAI Press [cit. 2013-11-01]. Dostupné na internete: <http://www.uky.edu/~eushe2/Bandura/Bandura1989ACD.pdf>.
- BANDURA, A., 1999. Social cognitive theory : An agentic perspective. In: Asian Journal of Social Psychology [online]. (1999) 2 : 21-41 [cit. 2013-11-01]. Dostupné na internete: <http://www.uky.edu/~eushe2/Bandura/Bandura1999AJSP.pdf>.
- BENT, M., 2008. Information literacy landscape. In: Moira s InfoLit blog [online]. © 2012 [cit. 2011-04-22]. Dostupné na: <http://moirabent.blogspot.com/p/information-literacylandscape.html>.
- BOROŠ, J., 2001. Základy sociálnej psychológie. Bratislava : IRIS. 227 s. ISBN 80-89018-20-3.
- FORET, M., 2008. Mezi slovem a obrazem : O možnostech a relevanci rozlišení a o komplexitě vztahů v tzv. sémioticky heterogénních komunikátech. In: Schneider, J. – Krausová, L. Intermedialita : Slovo – Obraz – Zvuk : Sborník

příspěvků ze symposia. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. ISBN 978-80-244-2054-7. S. 36-48.

- CORDOVA, D. – LEPPER, M., 1996. Intrinsic motivation and the process of learning. Beneficial effects of contextualization, personalization, and choice. In: Journal of Educational Psychology [online]. Vol. 88, S. 715-730.

- FLUSSER, V., 2002. Komunikológia. Bratislava : Media Institute, 2002. 253 s.

- GADBERRY, S., 1980. Effects of restricting first graders' TV-viewing on leisure time use, IQ change, and cognitive style. In: Journal of Applied Developmental Psychology [online]. Vol. 1 (1), 1980, pp. 45 – 57.

- GAMBRELL, L., 1996. Creating classrooms cultures that foster reading motivation. In: The Reading Teacher [online]. 50, 4-25 [cit. 2013-11-01]. Dostupné na internete: http://www-tc.pbs.org/teacherline/courses/rdla150/docs/c1s5_20creatingclassroom.pdf.

- GAMBRELL, L. – MARINAK, B., 2009. Reading Motivation : What the Research Says. In: Reading Rockets : Teaching kids to read and helping those who struggle [online]. Washington, D.C. : WETA [cit. 2013-11-01]. Dostupné na internete: <http://www.readingrockets.org/article/29624/>.

- GAMBRELL, L. – PALMER, B. – CODLING, R. – MAZZONI, S., 1996. Assessing motivation to read. In: The Reading Teacher [online]. Vol 47, no. 7, 1996 [cit. 2013-11-01]. Dostupné na internete: http://www.fatih.edu.tr/~hugur/love_to_read/Assessing%20motivation%20to%20read.pdf.

- GUTHRIE, J. – WIGFIELD, A., 2000. Engagement and motivation in reading. In: M. Kamil & P. Mosenthal, D. Pearson, & R. Barr. Handbook of reading research. Mahwah, N.J. : Earlbaum. 49 (7), s. 518-533.

- HOMOLA, M. 1977. Motivace lidského chování. Praha : Státní pedagogické nakladatelství. 359 s.

- HOPFINGEROVÁ, M., 2005. Slovo a obraz. In: Mareš, P. – Szczepanik, P. Tvořivé zrady : Současné polské myšlení o filmu a audiovizuální kultuře. Praha : NFA, s. 343 – 362.

- HRDINÁKOVÁ, L. 2011. Informačná gramotnosť ako kľúčová kompetencia pre 21. storočie. Bratislava : STIMUL. ISBN 978-80-8127-037-6.

- IYENGAR, S. – LEPPER, M., 1999. Rethinking the value of choice: A cultural perspective on intrinsic motivation. In:

Journal of Personality and Social Psychology [online], 76, s. 349-366 [cit. 2013-11-01]. Dostupné na internete: http://www.columbia.edu/~ss957/articles/Rethinking_the_Value_of_Choice.pdf.

• MARINAK, B. – GAMBRELL, L., 2008. Intrinsic motivation and rewards : What sustains young children's engagement with text? In: Literacy Research and Instruction [online]. Vol. 47 (1), 9-26 [cit. 2013-11-01]. Dostupné na internete: <http://www.personal.psu.edu/bam234/Intrinsic%20Motivation%20and%20Rewards%20LRI.pdf>.

• KOOLSTRA, C. M. – VAN, T. H. A. – VOORT, D. 1996. Longitudinal Effects of Television on Children's Leisure-Time Reading A Test of Three Explanatory Models. In: Human Communication Research [online]. Volume 23, Issue 1, pages 4–35, September 1996 [cit. 2011-03-17]. Dostupné na internete: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1468-2958.1996.tb00385.x/pdf>.

• MARINAK, B. – GAMBRELL, L., 2007. Boy's voices: I can read, I choose not to : Paper presented at the annual meeting of the College Reading Association, Salt Lake City, Utah, November 2, 2007.

• MOHR, K. A. J., 2006. Children's Choices for Recreational Reading : A Three-Part Investigation of Selection Preferences, Rationales, and Processes. In: Journal of Literacy Research [online]. Mar 1, 2006 [cit. 2013-11-01]. Dostupné na internete: <http://jlr.sagepub.com/content/38/1/81.full.pdf+html>.

• NAKONEČNÝ, M., 1995. Psychologie osobnosti. Praha: Academi. 336 s.

• NAKONEČNÝ, M. 2009. Psychologie osobnosti. Praha : Academia, 2009. 620. ISBN 978-80-200-1680-5.

• OBERT, V., 1986. Cesty výchovy detského čitateľa. Bratislava : Mladé letá. 539 s.

• OBERT, V., 1998. Detská literatúra a čitateľský rozvoj dieťaťa. Bratislava : Litera, , 263s. ISBN 80-88894-07-7.

• ONG, W. J., 2005. Orality and Literacy : The Technologizing of the Word [online]. New York : Taylor & Francis e-Library [cit. 2012-08-16]. ISBN 0-203-43988-0. Dostupné na internete: http://monoskop.org/images/f/ff/Ong,_Walter_J_-_Orality_and_Literacy,_2nd_ed.pdf.

- PAPPAS, Ch. C., 1993. Is Narrative "Primary"? Some Insights from Kindergarteners' Pretend Readings of Stories and Information Books. In: Journal of Reading Behavior [online]. Vol. 25, s. 97-129 [cit. 2013-11-01]. Dostupné na internete: <http://jlr.sagepub.com/content/25/1/97.full.pdf>.
- REIFOVÁ, I. et al., 2004. Slovník mediální komunikace. Praha : Portál, 2004. 328 s. ISBN 80-7178-926-7.
- SAK, P. a kol. 2007. Člověk a vzdělání v informační společnosti. Praha : Portál, 2007.
- SAKÁLOVÁ, E. – MATTHAEIDESOVÁ, M., 1999. Práca s informáciami na základných a stredných školách. Metodická príručka. In: Školské knižnice, č. 132 - 133. Bratislava : ÚIPŠ, 1999.
- STANOVICH, K. E., 1986. Matthew Effects in Reading : Some Consequences of Individual Differences in the Acquisition of Literacy. In: Reading Research Quarterly[online]. 21 (4), s. 360-407 [cit. 2013-11-01]. Dostupné na internete: http://www.psychologytoday.com/files/u81/Stanovich__1986_.pdf.
- TOLKIEN, J. R. R., 2013. On Fairy Stories [online]. Thousand Oaks (CA) : California Lutheran University 2013 [cit. 2008-10-14]. Dostupný na internete: <http://public.callutheran.edu/~brint/Arts/Tolkien.pdf>.
- TOPOLINSKI, S. – REBER, R., 2010. Gaining Insight Into the "Aha" Experience. In: Current Directions in Psychological Science [online]. 000(00) 1-4 [cit. 2013-11-01]. Dostupné na internete: <http://www.alphagalileo.org/AssetViewer.aspx?AssetId=39206>.

Ako zorganizovať kampaň čítania tínedžerov

Ewa Pietraszek

□ Ako propagovať medzi nástročnými čítanie a knižnice?

□ Ako vytvárať výber kníh, aby boli pre mladých atraktívne? Ako ich ponúkať?

□ Ako zariadiť knižnice, aby sa v nich mládež cítila dobre?

□ Ako a akú ponuku pripraviť pre nástročných?

□ Ako k tomu pristúpiť???

Dlho sme sa zamýšľali nad tými otázkami. Skúškou odpovedí na ne je zorganizovaná v Mestskej verejnej knižnici (MVK) vo Vroclave: čitateľská kampaň „www/wstap/wypozyecz/wyluzuj”.

Kampaň sme adresovali mládeži vo veku od 13 do 19 rokov. Príprava projektu kampane nám trvala len niekoľko dní, no predtým sme sa dlhšie venovali spracovaniu knižničnej ponuky pre nástročných.

Príprava ponuky pre mládež

Podujali sme sa na to pred dvoma rokmi. Pozvali sme na cyklus školení knihovníkov pracujúcich každodenne s mládežou.

Na stretnutiach sme sa usilovali zdiagnostikovať situáciu a pripraviť ponuku knižnice pre nástročných. Zamýšľali sme sa nad tým, aká je mládež, aké má potreby, čo a akým spôsobom jej môžeme ponúknuť. Opísali sme rovnako cieľ našej činnosti. Určili sme, že chceme prezentovať knižnice ako moderné prívetivé miesto, usmerniť čitateľské záujmy nástročných, predstaviť knižničné zbierky, pomáhať pri výbere titulov, a rovnako pripraviť ich k samostatnému využívaniu ponuky z knižníc a samovzdelávaniu.

Ponuka pre mládež

Zistili sme, že ponuku pre mládež našej knižnice (43 pobočiek a 2 Multicentrá) predstavujú moderné technológie, atraktívne zbierky a interiéry. V knižnici môžu mladí využívať počítačové možnosti, oddýchnuť si, čítať, prehliadač novostí, vypožičať si knihy, hudbu, filmy alebo audioknihy, učiť sa cudzie jazyky s nativspíkrami, zúčastňovať sa na rôznych projektoch pre mládež, využívať zľavy u niekoľko desiatok partnerov MVK (kiná, divadlá, kníhkupectvá, pizzerie...) a pod.

Dohodli sme sa, že pri práci s mládežou treba používať moderné nástroje, že knižničná internetová strana by mala byť styčnou kontaktnou plochou s nástrojnými. Pripravili sme ponuky cyklických stretnutí, projektov a ponuku výučby pre školy.

Ukázalo sa, že naša ponuka je bohatá a rôznorodá, preto keď Ministerstvo kultúry a národného dedičstva zverejnilo ďalšiu súťaž popularizácie čítania, pripravili sme projekt čitateľskej kampane, ktorý získal finančnú podporu ministerstva.

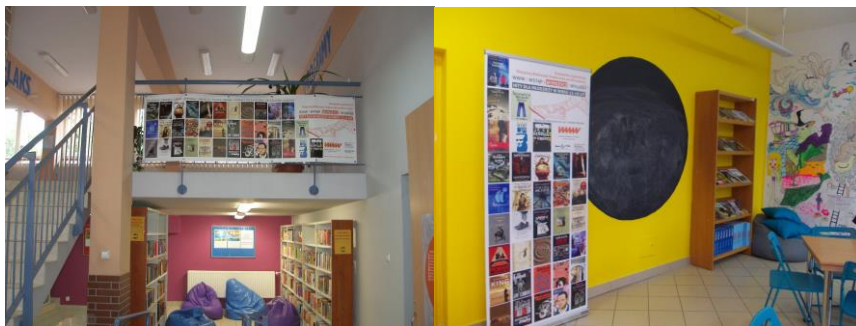
Kampaň

„www/wstap/wypożycz/wyluzuj” (www/vstup/vypožičaj/cít sa pohodovo/)

Cieľom kampane je podpora:

- knižníc a čítania
- ponuky MVK pre mládež
- kvalitnej literatúry
- podnecovanie literárnych potrieb
- vytvorenie priaznivého miesta pre nástrojných.

Záleží nám na tom, aby si mládež knižnicu spájala s miestom, kde sa príjemne číta, s oddychom v špeciálne pre nich pripravených „Sektor mladých”.

„Sektor mladých” v pobočkách č. 44 a pobočke č. 2 Fot. archív MVK vo Vroclave

Logo kampane „www/wstap/wypożycz/wyluzuj”.

Autorka
Agnieszka Tomaszewska

Činnosť podieľajúca sa na kampani:

Už dlhší čas nám veľmi záležalo na vydaní reklamných materiálov adresovaných žiakom druhého stupňa základných škôl a stredoškôľakom. Vďaka ministerskej dotácii vydali sme **informátor „www/wstap/wypożycz/wyluzuj. Ponuka MVK pre mládež** s mapkou a zoznamom pobočiek a ponukou MVK pre nástročných. Kód QR smeruje na internetovú stránku knižnice (náklad 20 tisíc exempl.)

Informátor „www/wstap/wypozycz/wyluzuj. Ponuka MVK pre mladez” Autorka Agnieszka Tomaszewska

Mládež dnes číta menej, pretože má, samozrejme, menej voľného času a viac možností tráviť ho ako kedysi, ale príčinou môže byť aj slabá znalosť literatúry a stratenie sa v bohatej knižničnej ponuke, preto sme pripravili **letáky so zoznamom kníh odporúčaných** mládeži vo veku 13 – 16 a 16 – 19 rokov. Z dôvodu veľkého vkusového rozdielu danej vekovej skupiny sme zoznam štrukturovali do piatich kategórií: „Fantasy literatúra a magický realizmus”, „Horor”, triler, kriminálka, hrôza”, „Dobrodružný a mravný román”, „Klasika”, „Ťažké správy”. Letáky sú rozdávané na pobočkách MVK, v školách, na párty pre mládež.

Letáky so zoznamom odporúčaných kníh. Autorka Agnieszka Tomaszewska a „Tabuľa hitov” v pobočke č. 3 Fot. arch. MVK vo Wrocław.

Zoznam odporúčaných kníh boli rovnako umiestnené do šiestich knižníc na reklamnej **Tabuli hitov** a na internetovej stránke MVK www.biblioteka.wroc.pl v špeciálne utvorenej **časti Mládež**, ktorá slúži na to, aby informovala o kampani, stretnutiach, zbierkach pre mládež, ponuke knižnice pre školy a je styčnou kontaktnou plochou s čitateľmi, ktorí môžu napríklad rozšíriť náš zoznam odporúčaných kníh o vlastné návrhy.

Svoje názory týkajúce sa tém kníh môžu mladí prezentovať zúčastňujúc sa akcie **HIT, HLÚPOSTĚ, OK**. V dvoch knižniciach môže mládež po prečítaní recenzovať knihu s opečiatkovaním a textom: „Hit“, „Hlúpost“ alebo „Ok.“ Ohodnotenie kníh čitateľmi budú mať vplyv na kúpu nových titulov.

V pobočke č. 44 organizovaný **cyklus kriticko-literárnych dielní** pre mládež **Klasiči či barbari?** Mal za cieľ rozvinúť schopnosť tvorivého poznávania literárnych diel, tajomstiev literárnej kritiky a tvorby literárnokritických textov. Dielne sa opierali o interaktívnu metódu povzbudzujúcu mládež k názorovým výpovediam. Témy stretnutí: Netytická hodina literatúry čiže prečo treba čítať knihy? Staň sa kritikom a vytvor nový kánon školskej výučby.

V pobočke č. 44, ktorá je osobitým centrom kampane, vytvorili sme **Sektor mladých** – miesto na čítanie a odpočinok (vankúše, sedačky) s knihami pre mladých, kolekciou audiokníh a komiksov, ako aj s galériou výtavných prác mladých.

Výnimočnou zložkou v projekte, zasluhujúcou si osobitné pristavenie sa, je možnosť zažiť prácu so skladateľom elektornickej hudby, konkrétne s Mateuszom Ryczkom a bezprostrednej tvorby zvukovej knihy (populárna línia v mládežníckych centrách). V rámci kampane sme vydali mládežou nahraú audioknihu v Multicentre2 **Zvukopisy** s opismi prírody, neobľubovanými žiakmi. Nahraniu audioknihy predchádzali **herecké a hudobné dielne** realizované herečkou a skladateľom, ako aj **výtvarné dielne**, na ktorých mládež pripravila projekty obálok audioknihy.

Obálka audioknihy. Archív MVK vo Vroclave

V súťaži ohlásenej na facebooku na najlepšiu obálku audioknihy sa zúčastnilo vyše 800 osôb. Zvítazil project ziačky Natálie Sztandary. Projekty obálok si možno prezrieť na **výstave v pobočke č. 44**, kde možno obdivovať **hudobnú inštaláciu Zahraj citáciami**, ktorej autorom je skladateľ Mateusz Ryczek. Na terase Haly storočia v prírodnom prostredí sme zorganizovali slávnosť udelenia cien autorom audioknihy Zvukopisy.

Do rôznorodých činností projektu boli zaangažovaní pracovníci MVK. Spracovali reklamné materiály, realizovali kriticko-literárne, výtvarné, hudobné dielne, vytvorili zoznam bestsellerov a záložku Mládež na internetovej stránke MVK, realizovali podujatia pre mládež, akcie HIT, HLÚPOSTĚ, OK a všetky iné činnosti spojené s kampanou. Bolo to možné vďaka skúsenostiam a zaangažovaniu knihovníkov a pracovníkov Multicentra2 pracujúcich denno-denne s mladým čitateľom. Jedinou osobou spoza knižnice bola herečka realizujúca herecké dielne.

Reklama, propagácia kampane

Na druhom stupni základných škôl sme realizovali akcie s cieľom prilákať mladých ľudí prostredníctvom projektu a podnietiť ich k aktivitám.

O projektových udalostiach sme informovali na stránke [www MBP vo Vroclave](http://www.mbp.wroc.pl), na portáloch spojených s knihou a čítaním, ako aj na kultúrnych portáloch. Kampaň bola predstavovaná rovnako počas stretnutí s knihovníkmi na konferenciách.

Veríme, že vďaka inšpiratívnym ponukám realizovaným na základe dobrej literatúry sa nám podarilo ovplyvniť, hoci len trochu, prebudenie čitateľských záujmov mládeže, usmerniť ich čítanie k hodnotnej literatúre a prostredníctvom prívetivého priestoru pre mladých sa knižnica stala miestom stretnutí a oddychu, ako aj realizácie vlastných záujmov. V decembri síce končíme realizáciu projektu, naša kampaň však naďalej trvá.

Pozývame teda na stránku projektu: www.biblioteka.wroc.pl (záložka „Mládež“).

Václav Čtvrtek: Kolotoč v Africe Macháčková Lenka

Úvod:

Pro žáky prvního stupně – 3.třída - lze použít i pro 2 nebo 4 třídu – s drobnými úpravami.

Na motivy knihy Kolotoč v Africe od Václava Čtvrška, ilustrace Ondřej Sekora, nakladatelství Amulet 2.vydání rok 1999

Cíl besedy:

Seznámení s méně známou knihou spisovatele Václava Čtvrška. Práce s příběhem, na jehož základě se posluchači učí rozdílným podmínkám života v Africe a ve své zemi.

Pomůcky :

Telegram – velká písmena – může číst celá třída najednou

Dešťová hůl

Kartičky se zvířaty českými a africkými

Loutka černocho

Obrázky z Afriky

Osnova:

1. Uvítání v knihovně, seznámení s čtenářskou dovedností třídy
2. Vyprávění příběhu o Pulkrábkových a jejich kolotoči, telegram
3. Profesor Afrika – pomoc v nouzi
4. Cesta do Afriky – mořský kapitán Merenda
5. Moře a cesta
6. Kmen Bambamů
7. Africká škola
8. Malý KO-LO-TOČ – slavnost
9. Stek po domově, návrat
10. Návnada pro děti na seznámení s knihou

1. Uvítání v knihovně, seznámení s čtenářskou dovedností třídy

Do které třídy chodíte???

To už určitě umíte číst.

Zeptat se: Už se někomu z vás stalo, že jste četli nějaký příběh a ten vás tak pohltil, že najednou jako kdyby zmizelo okolí, třeba jste ani neslyšeli, že na vás někdo mluví a vy jste za každou cenu potřebovali vědět, jak to dopadne?

Pokud se někdo přihlásí, tak pochválit a pográtulovat, že už je čtenářem, protože o tom by právě čtení mělo být, že dokáže vtáhnout do děje.

2. Vyprávění příběhu o Pulkrábkových a jejich kolotoči, telegram

Vyprávím příběh o Pulkrábkových – popis pana a paní Pulkrábkových, jejich kolotoče.

Otázka pro děti: Jaké znáte druhy kolotočů?

Presný popis Pulkrábkova kolotoče, zejména černocho uprostřed:

Úkol: Děti se postaví a zkusí si jak se černocho otáčí s celým kolotočem.

Při popisu zvířat na kolotoči použijeme kartičky pro děti .

Úkol: rozdat kartičky se zvířaty a děti rozhodují co je české a co africké zvíře a mají počítat podle pokynu knihovnice, kolik zvířat měli Pulkrábkovi na tom jejich konkrétním kolotoči.

Pulkrábkovi žijí spokojeně a v klidu na kamenném náměstí až do jedné neděle, kdy přijde telegram.

Úkol: Co to je telegram? Kdy se používá? Děti nahlas přečtou telegram z předem připravené pomůcky.

BI ibib eb ib ebebeb bu bibibi eb bambambam

3. Profesor Afrika – pomoc v nouzi

Telegram je psán cizí řečí a tak požádají o pomoc profesora Afriku. Ten telegram přeloží.

Úkol: Děti čtou dopis ze str. 20 – předem vytištěný s větším písmem a trochu upravený.

Paní Pulkrábková se diví jménu KO-LO-TOČ

Úkol: SEZNAMKA - každý z nás dostal jméno od rodičů a přesto se nám nemusí líbit. Jak se ti líbí tvé jméno a zda bys chtěl jiné, kdyby sis mohl vybrat. /Obměna – zdobněliny našich jmen a které je nám příjemné/.

Pulkrábekovi mají radost z pozvání, ale zároveň je cesta trochu děsí.

Úkol. Co si vezmeme s sebou na cestu do Afriky? Kde Afrika leží, co je tam jinak než u nás?

4. Cesta do Afriky – mořský kapitán Berenda

Problémy s cestou, ale jako zázrakem se objeví kapitán Berenda. Cesta k moři.

5. Moře a cesta

Pro paní Pulkrábkovou bylo moře úplnou novinkou a tak se kochá / použití dešťové hole, s jejíž pomocí lze snadno napodobit zvuk moře/.

Cesta na palubě lodi, loď v bouři

Úkol: Děti se houpou jako loď, plují klidně také si prožijí bouři.

6. Kmen Bambamů

Uvítání s kmenem Bambamů – popis náčelníka a jeho kmene, popis černošské vesnice.

7. Africká škola

Paní Pulkrábková je zvědavá žena a čekání na slavnost je zdoluhavé, a tak se vydá do africké školy, děti jí namalují obrázky – společně s dětmi si je prohlédneme a konkrétně vidíme, jak Afrika vypadá /obměna – pokud je možnost, tak se podívat do knih v knihovně, kde najdeme africkou přírodu a život/ .

V africké škole se děti neučí česky, ale mají bambamštinu a učí se praktické věci, jak přežít v africkém prostředí / teplo, nebezpečná zvířata a bubnování.

Úkol: Bubnujeme společně s dětmi jednoduché rytmy a snažíme se rytmus naučit a udržet.

8. Slavnost - malý KO-LO-TOČ

Den slavnosti si všichni užijí / loutka černochoha – překvapení/ - moc se všem kolotoč líbí – i dospělým.

9. Stesk po domově, návrat

Pulkrábkovi se těší domů, přijde telegram, že obyvatelům městečka s kamenným náměstím se stýská a tak se vydají na cestu domů.

10. Návnada pro děti na seznámení s knihou

Pokud se chcete dozvědět, co se Pulkrábkovým v Africe přihodilo a co je na cestě po moři potkalo, tak si můžete půjčit knihu Kolotoč v Africe od Václava Čtvrťka , ilustrace Ondřej Sekora, nakladatelství Amulet 2.vydání rok 1999.

Reflexe: Co víme o Africe, co jste si zapamatovali? Kdo napsal knihu, o které jsme dnes vyprávěli? Znáte nějaké jeho další literární postavy nebo knihy od tohoto autora?

Představení knihovny Nová Paka od Lenky Macháčkovéj

V naší knihovně v Nové Pace připravujeme pro čtenáře různé formy motivačních aktivit stejně jako v jiných knihovnách. Kolotoč v Africe vznikl jako program pro děti třetích tříd na přehlídku OKNA / o knihovnických aktivitách/ v roce 2011 - nultý ročník této přehlídky, téma bylo Václav Čtvrtek.

Nová Paka je jen pár kilometrů od Jičína, kde spisovatel Václav Čtvrtek jako chlapec žil u dědečka a kouzlo místní krajiny a města se objevuje v řadě jeho pohádkových knih. Bylo pro mě lákavé představit tvorbu Václava Čtvrťka jinak, než jak ji všichni známe hlavně prostřednictvím kreslených večerníčků. Rumcajs, Manka a Cipísek, vodníci Čepeček a Kebule, Maková panenka nebo Vochomůrka a Křemílek jsou známí, ale zná někdo pana Pulkrábka a jeho kolotoč?

Dětský čtenář bývá okouzlen novými a neznámými příběhy a já jsem k představení knihy Kolotoč v Africe využila vědomostí, které nám předal „velký učitel“ - vypravěč Martin Hak. První

seminář s ním mě okouznil, jeho neopakovatelné vyprávění dokáže vtáhnout do děje a vykreslit nejmenší detaily vyprávěného příběhu. Martin říká, že Vypravěč je rybář v loďce - z hlubin moře času loví dávné příběhy a jeho udice dosáhne i k takovým, co se ještě nestaly. A já dodávám, že dříve si lidé více vyprávěli a měli k sobě prostřednictvím příběhů blíž. Dnes je vyprávění velmi vzácné a děti vyprávění milují. A tak jsem se pokusila ulovit příběh pana Pulkrábka. Vyprávění spojené s aktivitami pro děti se líbilo nejen žákům třetí třídy, ale i pedagogům a všichni chtěli vyprávět další příběhy.

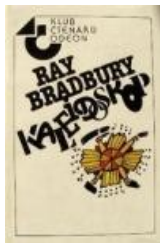
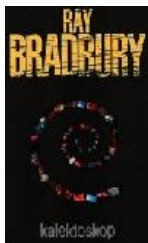
Nultý ročník přehlídky OKNA v Jičíně byl pro mě zkouškou, zda vyprávění příběhu funguje jen na ty děti, které znám a nebo funguje i na děti úplně cizí. A ono to nějak fungovalo nejen na děti, ale i na dospělé posluchače, od kterých Kolotoč v Africe dostal cenu diváka. Velkou odměnou pro mě bylo vyznání jedné knihovnice, která si chtěla okamžitě knihu Kolotoč v Africe půjčit, aby věděla, co se Pulkrábkům přihodilo na cestě po moři.

Při pozvání do Košic jsem dlouho váhala, bála jsem se jazykové bariéry. Ale děti v Košicích jsou velmi milé a bezprostřední a česky umí lépe než české děti slovensky. A tak jsem moc ráda, že Vám mohu dát k dispozici scénář a že vím, že mnohé knihovnice už některé prvky z vyprávění o kolotoči pana Pulkrábka ve svých aktivitách pro děti používají. A k tomu by rozhodně měli podobné přehlídky jako v Košicích sloužit. Já na oplátku děkuji za mnohé nápady, které jsem si z Košic odvezla a nezapomenutelné zážitky s báječnými knihovnicemi.

Macháčková Lenka Městská knihovna Nová Paka

Ray Bradbury: Buráčení hromu. Jitka Jílková

Povídku najdeme v knihách

Kaleidoskop a jiné
povídky,
Kaleidoskop,
Labyrint

Pro zdar akce je zapotřebí zajistit místo k tvoření pro 4 cca 7 členná družstva, propisku a papír pro každé družstvo. Stejně tak je třeba si připravit klíč, podle kterého rozdělíte děti do skupin. Osvědčil se mi náhodný výběr dětí. Když jim dám možnost vybrat si, s kým budou ve skupince, bývají výsledky skupin značně rozdílné. Utvoří se skupina premiantů, skupina slabších žáků... Osvědčilo se mi rozdělit je pomocí míčků 4 barev. Házím míčky, říkám chytejte a posléze si děti sednou k sobě podle barev míčků, které drží v ruce.

Do družstev však třídím děti až v průběhu předčítání, zpočátku sedí bez rozdělení.

Nejprve řeknu pár slov o Ray Bradburym. Narodil se v roce 1920, ve státě Illinois. Zemřel v roce 2012 v Los Angeles.

Říkám dětem zajímavost, že v roce 1932 se kouzelník dotkl při produkci nosu Raye Bradburyho a řekl: „Žij věčně!“ Proto se údajně Bradbury stal spisovatelem.

Povídku začnu číst, ale po chvíli ji spíše vypravuji a sleduji při tom reakce dětí, ptám se na jejich názor. Několikrát zdůrazním, že pokud lovec sejde ze stezky a zabije byť i nepatrného živočicha, může nenávratně změnit historii. Dočtu až k místu,

kdy se vystrašený Eckels rozhoduje, zda odhodit pušku a dětem řeknu, že odted' záleží na nich, jak povídku zakončí. Rozdělím je do výše uvedených družstev, nechám jednotlivé členy družstev nejprve podepsat celým jménem na papír, který ihned seberu, potom řeknu, ať dopíší povídku dle vlastního uvážení. Připomenu jim, že mohou změnit celou historii lidstva, nebo vůbec nic. Že to, jak povídka dopadne, záleží pouze na nich.

Když děti pracují, vyplňuji jim zatím podle papírků se jmény certifikát nadějného spisovatele. Poprosím o pomoc i paní učitelku. Dám dětem asi 10 – 15 minut času, připomínám, že čas kvapí, aby pracovaly, pokud je nutné, trochu poradím. Na konci děti přečtou, co vymyslely, za svou práci dostanou odměnu- certifikát nadějného spisovatele a potlesk publika.

Úplně nakonec řeknu několika větami, jak povídku ukončil spisovatel a poděkuji dětem za jejich dobrou práci.

Ľudmila Podjavorinská: Čin – Čin alebo Ako sa pripraviť na partnerstvo.

Elena Gašparovičová

Zážitkové čítanie
zamerané na partnerstvo

Scenár podujatia pre 8. –
9. ročník ZŠ
a príslušných ročníkov
osemročných gymnázií

Cieľ: splnenie základných zložiek pri voľbe vhodného partnera

1. vzájomné pochopenie (rozumová zložka)
2. vzájomná starostlivosť (emocionálna zložka)
3. vzájomná zodpovednosť (emocionálna zložka)
4. príťažlivosť (pudová zložka)
5. schopnosť vzájomnej kooperácie

Pomôcky:

Kniha Čin – Čin (Ľudmila Podjavorinská, Mladé letá) – zabalená v neprehľadnom obale – stačí v úvode flipchart, papiere, ceruzky, špagát, domčeky nakreslené na papieri a rozstrihané na max. 10 kúskov (počet domčekov podľa počtu párov, t.j. počtu detí v triede delené dvomi), moderná aktuálna hudba – hity, hudobný prehrávač

Na flipchart napísať body 1. – 5. bez popisu

Úvod: formálne privítanie detí odľahčeným spôsobom, napr.:
Milé „deti“.

Dnes sa budeme baviť o vtákoch... Konkrétne o vrabcoch. A aby v tom bolo trochu romantiky, vezmeme to cez poéziu. Máte radi básničky?

Deti: (predpoklad hundranie)

Úloha č. 1

Vlastnosti

Úlohou detí je napísať 5 vlastností, aké by mal mať ich vysnívaný partner alebo partnerka. Deti napíšu, papiere si odložia.

Predstavenie hlavnej postavy:

Knihovník upozorní deti, aby pozorne počúvali a snažili sa všimnúť si vlastnosti a charakter hlavnej postavy.

Hlasné čítanie: Ukážka str. 6 – 10 + str. 11 (iba 1. a posledná strofa)

Otázka smerujúca k dievčatám (keďže Čimo je vrabec - chlapec):
Ktorá z Čimových vlastností vám prekáža najviac? Ktorú by ste nedokázali tolerovať?

Otázka smerujúca k chlapcom: Ktorá z Čimových vlastností je Vám podobná, či vlastná?

Knihovník pokračuje v krátkom rozhovore s dečkami na tému, či by si vrabec s takými vlastnosťami a s takou výchovou podľa nich dokázal nájsť partnerku. Deti by sa mali do rozhovoru zapájať svojimi názormi.

Po ukončení rozhovoru ďalšia ukážka, ako sa to vyvinulo v knihe:

Hlasné čítanie od. str. 13 (2. strofa), str. 14 (vynechať 2. strofu) až po str. 17. (po 2. strofu)

Zoznámenie a danie sa dokopy: splnená zložka č.2 a zložka č. 4 – popis dopíšeme na flipchart.

Úloha č. 2

Párovanie

Knihovník rozdelí skupinu na páry, ale takým spôsobom, aby bolo párovanie náhodné. Ide o to, aby deti nevytvárali páry podľa už vytvorených vzťahov a kamarátstiev.

Deti zrátame a vydělíme dvoma. Necháme detí odrátať sa do čísla výsledku delenia. Príklad: V skupine je 24 detí. Vydělíme dvojkou, vyjde číslo 12. Deti sa odrátavajú od 1 do 12, po dvanástke sa odrátavajú zas od jednotky. Potom spojíme jednotky, dvojky.... Ideálne je spárovať tak chlapcov a dievčatá, ale nevadia ani páry

jedného pohlavia. Pri nepárnom počte detí zapojiť učiteľku, prípadne ďalšiu knihovničku.

Úloha č. 3

Dvaja s jednou ceruzkou

Pri tejto hre deti nesmú vôbec rozprávať. Sú odkázané výhradne na neverbálnu komunikáciu. Aby bola spolupráca zábavou, mala by pri nej hrať hudba.

Deťom zviažeme ruky tak, aby ceruzku držali spoločne. Ich úlohou je absolútne bez slovného dohadovania napísať na papier vetu s minimálne piatimi slovami, ktorá sa týka doteraz prečítaného textu.

Podmienky: žiadne rozprávanie

žiadne slovné dohadovanie

ceruzku musia držať obaja po celý čas

Čas: 5 – 10 minút

Reflexia:

Čo ste napísali?

Bolo ťažké nerozprávať?

Zhodli ste sa ťažko alebo ľahko?

Ako ste sa dopracovali k tomu, že ste napísali jednu zmysluplnú vetu?

Spolupráca: splnená zložka č. 1 a č. 5 – dopísať na flipchart.

Prerozprávanie nasledovného deja. Čo sa dialo v prvú noc a v prvé posvadobné ráno. Vypichnúť rozpor v spoločných

záujmoch, t.j.: Činka čistotná, vstala skoro a chce ísť niečo robiť, Čimo leňoch, nedbalec, chce sa zabávať, nahovorí Činku, aby sa šlo hrať. Vyústenie: po zábave vyhladli a sú už aj unavení.

Úloha č. 4

Nájsť riešenie situácie s hladom

Úlohou párov je hľadať a nájsť riešenie situácie. Nemajú peniaze, nemajú žiadnu domácnosť.

5 minút

Deti čítajú vlastné návrhy riešení, knihovník ich návrhy vyvracia alebo potvrdzuje, debatu usmerňuje tak, aby bolo jasné, že keď sú ľudia svoji, už by sa nemali rozhodovať spôsobom ja, ale spôsobom „my“.

Mali by mať spoločný cieľ.
Príklad: Návrh: pôjdem sa najesť k mame – vyvrátiť. Lebo potrebné je hľadanie možnosti pre oboch.

Návrh: Pôjdeme sa najesť k mame – vyvrátiť. Mama má navarené akurát tak pre svoju rodinu.

Vzájomná zodpovednosť: splnená zložka č. 3 – dopísať na flipchart.

Knihovník rozpráva, čo bolo ďalej. Činka a Čimo sa vybrali k rodičom, nech ich nakŕmia. Lenže prví rodičia im neotvorili a druhí im kázali, nech sa o seba postarajú sami. Pretože svadba je veľkým krokom samostatnosti a zodpovednosti. A tak aj vrabce pochopili, že ak nechcú byť hladné, musia „pracovať“, takže platí to staré známe: Bez práce nie sú koláče.

A tak sa posnažili, aby sa najedli, lenže stále nad nimi visel jeden problém. Stále im niečo veľmi podstatné chýbalo.

Úloha č. 5

Čo vrabcom chýba?

Úlohou detí je prísť na to, čo vrabcom chýba. Mali by prísť na to, že vrabce nemajú kde bývať. Ak na to neprídu samé, knihovník im môže pomôcť: rozpráva o druhej noci, kedy už eufória zo svadby pominula, Činka sa bojí tmy. Ako to vyriešiť?

Téma bývanie:

Úloha č. 6

Postav dom

Každý pár dostane kúsky, z ktorých má postaviť dom. Deti však nevedia, že kúsky sú pomiešané, takže ani jeden pár nemôže postaviť dom iba zo svojich kúskov. Cieľom hry je donútiť deti pohnúť rozumom, musia spolupracovať medzi sebou v páre, ale zároveň musia prísť na to, že musia spolupracovať aj s inými

pármi. Výsledkom je porozumenie a pochopenie vnútorných aj vonkajších súvislostí.

Záver:

Deti vytiahnu papiere, kam písali vlastnosti svojho vysnívaného partnera. Vlastnosti budú spoločne s knihovníkom priraďovať k jednotlivým zložkám, a tak zistia, či by mali všetky zložky naplnené a tým pádom, či by to partnerstvo bolo zdravé.

V rozprávke sa chvíľu Čimo s Činkou ešte trápili. Trápili sa preto, lebo do vzťahu vtrhli neuvážene a nepremysleli si, čo všetko budú musieť riešiť. Takto je to aj v živote. Každá akcia vyvolá reakciu. Každá nepremyslená akcia vyvolá nečakanú reakciu. Hovorí sa, že láska a rozum si nikdy nevyhovejú. Ja vám prajem, aby sa láska a rozum u vás nachádzali v príjemnej rovnováhe.

S FINANČNOU PODPOROU
MINISTERSTVA KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Názov: Motivačné aktivity s detským čitateľom 3
Podnázov: Zborník príspevkov zo seminára konaného
v dňoch 20. – 21. novembra 2013
Zostavila: PhDr. Kamila Prextová
Preklad: Miron Pukan
Foto: Ing. Viera Ristvejová
Zodp. redaktorka: Mgr. et Mgr. Iveta Hurná
Vydavateľ: Knižnica pre mládež mesta Košice
Rok vydania: 2013
Počet strán: 51
Náklad: 250 ks

ISBN 978-80-89161-30-0
EAN 9788089161300

Neprešlo jazykovou úpravou.